

การพัฒนา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในจังหวัดนครราชสีมา *

THE DEVELOPMENT OF THE METHODS FOR PROPAGATING BUDDHISM BY
THE DHAMMADUTA IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระครูสุธรรมธีรานุกุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร),
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, นิกธ สรราช

Phrakhru Suthamthiranuyut (Thirasak Dhammadhiro),

Phrapalad Rapin Bhudtisaro, Nigorn Sirat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา 2. พัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีจุดแข็ง คือ มีกิจกรรมหลากหลาย พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความรู้อย่างดีมีสื่อที่หลากหลาย มีความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ โรงเรียน จุดอ่อน คือ การเผยแผ่หลักธรรมในรูปแบบเดิม ๆ ขาดปัจจัยพัฒนาอุปกรณ์สารสนเทศ ไม่มีการติดตามและประเมินผล โอกาส คือ นครราชสีมา มีประชากรหนาแน่น ประชาชนและ เยาวชนมีแนวโน้มสนใจธรรมะ อุปสรรค คือ ประชาชนขาดความเข้าใจในหลักธรรม การประเมินผลยังไม่มีประสิทธิภาพ 2. การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต พบว่า การวางแผนที่ชัดเจน ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาพระธรรมทูตให้มีความมีความรู้ การลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ใช้สื่อและวิธีที่เหมาะสม เลือกรหัสข้อธรรมที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี การตรวจสอบ วิเคราะห์ผล จากการสำรวจความคิดเห็น การปรับปรุงแก้ไข แผนการ

ดำเนินงาน พัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูต สร้างเครือข่ายการเผยแผ่ ติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระธรรมทูต

Abstract

This research has the objectives 1. To study the general conditions in the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks in Nakhon Ratchasima province, 2. To develop a model for the propagation of Buddhism by Dhammaduta monks in Nakhon Ratchasima province. The research method were qualitative research. Conducted in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions with 9 experts. The research tools were In-depth interview data were analyzed by describing.

The results of the research found that: 1. The general conditions in the propagation of Buddhism by missionary monks have strong points, namely, there are a variety of activities. Most of the missionaries are very knowledgeable, variety of media. There is cooperation with government agencies and schools. The weak point is the dissemination of Dhamma principles in the old way. Lack of factors for developing information equipment, no monitoring and evaluation. The opportunity was Nakhon Ratchasima that a dense population. People and youth tend to be interesting in Dhamma. The obstacle is that people lack understanding of Dhamma principles and ineffective evaluation also. 2. The development of the model for propagating Buddhism by missionary monks revealed clear planning and application of modern technology. Develop missionaries have knowledge action systematically use appropriate media and methods choose an appropriate Dhamma topic. Be a good example by examining and analyzing results from opinion surveys. improvement operation plan develop the potential of missionary monks create propagation network monitor and evaluate.

Keywords: Development; Propagation of Buddhism; Dhammaduta

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มหลังพระพุทธเจ้าตรัสรู้ เมื่อปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ ทำให้พระธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่รู้จักทั่วชมพูทวีป โดยส่งพระสาวก 60 รูปเผยแผ่ (นิพนธ์ทิพย์ ศรีนิมิต และพระครูพิสิฐ ปุญญากร, 2558) พระธรรมทูตในไทยเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ โดยมุ่งเป้าเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมความเข้าใจ พัฒนาสังคม มีคุณสมบัติธัมมัญญาตา อุตถัญญาตา มัตตัญญาตา กาลัญญาตา ปริสัจญญาตา ในจังหวัดนครราชสีมา มีพระธรรมทูตปฏิบัติงานหลายรูปแบบ พบปัญหาการบริหาร สื่ออุปกรณ์ ทัศนคติกลุ่มเป้าหมาย แนวทางแก้ไข คือ การประสานงานหาสื่อที่น่าสนใจ ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาการเผยแผ่ให้ทันสมัย สอดคล้องกับยุคสมัย

การนำเสนอพระพุทธศาสนาในยุคสมัยใหม่เป็นการยกระดับวิธีการเผยแผ่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (บุญเหลือ อภิณจโน, 2560) โดยเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมาที่จำเป็นต้องปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความเข้าใจของผู้คนในยุคปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเป็นกลยุทธ์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (วนิดา ชุติกาวิทย์ และคณะ, 2566) ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้คนจำนวนมากขึ้น การพัฒนาสื่อและเนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย และเข้าถึงง่าย เป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้และการทำความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับสถาบันการศึกษา ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มช่องทางในการแลกเปลี่ยนและการเผยแผ่ธรรมในวงกว้าง การอบรมและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีความสามารถในการนำเสนอและสื่อสารหลักธรรมในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน, 2562) ทำให้ผู้คนรู้สึกเกี่ยวข้องและนำไปปรับใช้ในชีวิตได้จริง เพราะการให้ความรู้และเข้าถึงพระพุทธศาสนาในแบบฉบับที่เข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้คนเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของจิตใจความสงบ การให้ หรือ การมีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข การเผยแผ่ด้วยหลักสูตรที่สร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงจะช่วยเพิ่มความสนใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา

และเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมา การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องเน้นการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (พระมหาชาญชัย ขวนชโย, 2565) สร้างเครือข่ายร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การอบรมพระธรรมทูตให้มีความเข้าใจในคุณสมบัติและการนำเสนอหลักธรรมคำสอนในรูปแบบที่น่าสนใจและ

เข้าใจง่าย จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา การปรับปรุงและพัฒนาวิธีการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับยุคสมัยจะช่วยให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง มีผู้ศรัทธาเพิ่มขึ้น และเป็นการสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา นี่จึงเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการสื่อสารและการเผยแผ่จะช่วยให้ข้อความและคุณค่าของพระพุทธศาสนาถูกเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่ และเป็นการสร้างฐานผู้ศรัทธาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เหมาะสมและทันสมัยไม่เพียงแต่จะช่วยให้คนในสังคมเข้าถึงพระธรรมได้ง่ายขึ้น แต่ยังช่วยให้พระพุทธศาสนาสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างกลมกลืน (พระภมร ฐิริปัญญา และพระปลัดอร่าม เรนโท, 2566) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาที่มีชีวิตชีวาและมีความหมายต่อผู้คนในยุคปัจจุบัน ด้วยการนำเสนอที่เข้าถึงและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน พระพุทธศาสนาจะสามารถอนุรักษ์คุณค่าและสอนให้ผู้คนเรียนรู้ถึงความสำคัญของการมีจิตใจที่ดี การมีชีวิตที่มีคุณธรรม และการให้เกียรติต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในรอบตัว ในที่สุดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างพระธรรมทูตกับชุมชน (พระสมหวัง ผลญาโณ, 2561) การมีความเข้าใจที่ถูกต้องและการนำเสนอที่น่าสนใจจะทำให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นแหล่งแรงบันดาลใจและคำสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคสมัยใหม่ การเผยแผ่ที่เน้นการสื่อสารที่เข้าถึงใจคนฟัง การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงกลุ่มคนใหม่ ๆ ที่อาจไม่เคยสนใจหรือมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาพระพุทธศาสนามาก่อน

การให้ความรู้และเข้าถึงพระพุทธศาสนาในแบบฉบับที่เข้าใจง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้คนเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ (พระศรีรัชชมงคลบัณฑิต (อรุณ พุทธิสาร) และคณะ, 2565) ไม่ว่าจะเป็นในด้านของจิตใจ ความสงบ การให้ หรือการมีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข การเผยแผ่ด้วยหลักสูตรที่สร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริงจะช่วยเพิ่มความสนใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคใหม่ ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา องค์กรสังคม และชุมชนต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างแพลตฟอร์มที่หลากหลายสำหรับการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน การใช้อุปกรณ์ดิจิทัลและโซเชียลมีเดียในการเผยแผ่คำสอนและกิจกรรมสามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากและสร้างชุมชนออนไลน์

ที่มีความหมายและสนับสนุนกัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่แค่การสอนคำสอน แต่เป็นการแบ่งปันวิถีชีวิตที่เน้นความเข้าใจ ความรัก และความสงบ ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการและเนื้อหาให้ตอบโจทย์ยุคสมัย พระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างผลกระทบที่มีความหมายและยั่งยืนต่อสังคมในศตวรรษที่ 21 นี้ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 ท่าน ประกอบด้วย กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายอำนวยการ จำนวน 5 รูป กลุ่มพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการจำนวน 5 รูป กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการทางด้านจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูปหรือคน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระธรรมทูต ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป องค์กรประกอบในการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารโดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จาก

พระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 และพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่ จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง และได้ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ 2. ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ตามหลักการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) (สาคร สุขศรีวงศ์, 2552)

1.1 จุดแข็ง คือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย และความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงความรู้อันประเมินค่าไม่ได้ของพระธรรมทูตและการมีสื่อที่หลากหลาย ได้ยกระดับการเผยแผ่ศาสนาให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 จุดอ่อน คือ แม้จะมีความพยายามในการเผยแผ่ แต่ขาดนวัตกรรมและการพัฒนาในหลายด้าน การใช้วิธีการเผยแผ่แบบเดิม ๆ การขาดอุปกรณ์สารสนเทศที่ทันสมัย และไม่มีการติดตามหรือประเมินผล ล้วนเป็นจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข

1.3 โอกาส คือ ด้วยประชากรหนาแน่นและความสนใจในธรรมะของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้สร้างโอกาสในการเผยแผ่หลักธรรมและการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า

1.4 อุปสรรค คือ อุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา คือ การขาดความเข้าใจในหลักธรรมของประชาชน กระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่มาแรง และความหลากหลายของวัฒนธรรมและความเชื่อ ทำให้การประเมินผลยังขาดประสิทธิภาพ

2. การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัด นครราชสีมา ตามวงจร PDCA ของเดมिंग (Deming, 1995) พบว่า

2.1 การวางแผน มีการวางแผนการเผยแผ่ศาสนาอย่างชัดเจน พร้อมด้วย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จัดอบรมปฏิบัติธรรมที่หลากหลาย และพัฒนาบุคลากร พระธรรมทูตให้มีความรู้และทักษะที่ตอบโจทย์การเผยแผ่ในยุคปัจจุบัน คือ กุญแจสำคัญ ที่จะนำไปสู่การเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ

2.2 การลงมือปฏิบัติ มีการลงมือปฏิบัติในการเผยแผ่ศาสนาต้องดำเนิน อย่างเป็นระบบและร่วมมือกับทุกภาคส่วน ใช้สื่อและวิธีที่เหมาะสมในการนำเสนอหัวข้อ ธรรมที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีของพระธรรมทูต เพื่อผลลัพธ์ ที่มีประสิทธิภาพ

2.3 การตรวจสอบ มีการตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการเผยแผ่ ศาสนาเริ่มต้นจากการสำรวจความคิดเห็น ตามด้วยการวิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างละเอียดเพื่อ นำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า จากนั้นจึงนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางเผยแผ่โดยมีช่องทาง ให้แสดงความคิดเห็นที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย

2.4 การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม มีการปรับปรุงแก้ไขใน การเผยแผ่ศาสนาประกอบด้วยการปรับแผนการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของ พระธรรมทูต สร้างเครือข่ายการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามผลอย่างใกล้ชิด เพื่อประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัด นครราชสีมา มีจุดแข็ง คือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย และมีความร่วมมือที่ดีกับหน่วยงาน ต่าง ๆ รวมถึงความรู้อันประเมินค่าไม่ได้ของพระธรรมทูตและการมีสื่อที่หลากหลาย จุดอ่อน คือ การขาดนวัตกรรมและการพัฒนาในหลายด้าน ยังใช้วิธีการเผยแผ่แบบเดิม ๆ การขาดอุปกรณ์สารสนเทศที่ทันสมัย และการไม่มีการติดตามหรือประเมินผล โอกาส คือ เนื่องด้วยประชากรที่หนาแน่นและความสนใจในธรรมะของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ได้สร้างโอกาสในการเผยแผ่ หลักธรรมและการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า อุปสรรค คือ อุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่ศาสนา คือ การขาดความเข้าใจในหลักธรรมของประชาชน กระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่มาแรง และความหลากหลายของวัฒนธรรมและความเชื่อ ทำให้การประเมินผลยังขาด ประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงษ์ ญาณธโร) (2561) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-

เนपालตามหลักพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนपाल ในปัจจุบันใช้วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เป็นกระบวนการมุ่งเข้าถึงชุมชนและบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการทำงานพระธรรมทูต ส่วนรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนपाल มีองค์ประกอบตามหลักพุทธจิตวิทยา ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 เทศนาวิธี 4 และการเผยแพร่เชิงรุกของพระธรรมทูตที่ใช้กระบวนการ 1. การบรรยายธรรม 2. สื่อสารออนไลน์ 3. การสื่อสารสิ่งพิมพ์ 4. ธรรมภาคปฏิบัติ 5. สังคมสงเคราะห์ และ 6. งานศาสนสัมพันธ์ และคุณสมบัติพระธรรมทูต ประกอบด้วย มีจริยวัตรตรงงาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี จะนำไปสู่ผล คือ เกิดการนำหลักไตรสิกขาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

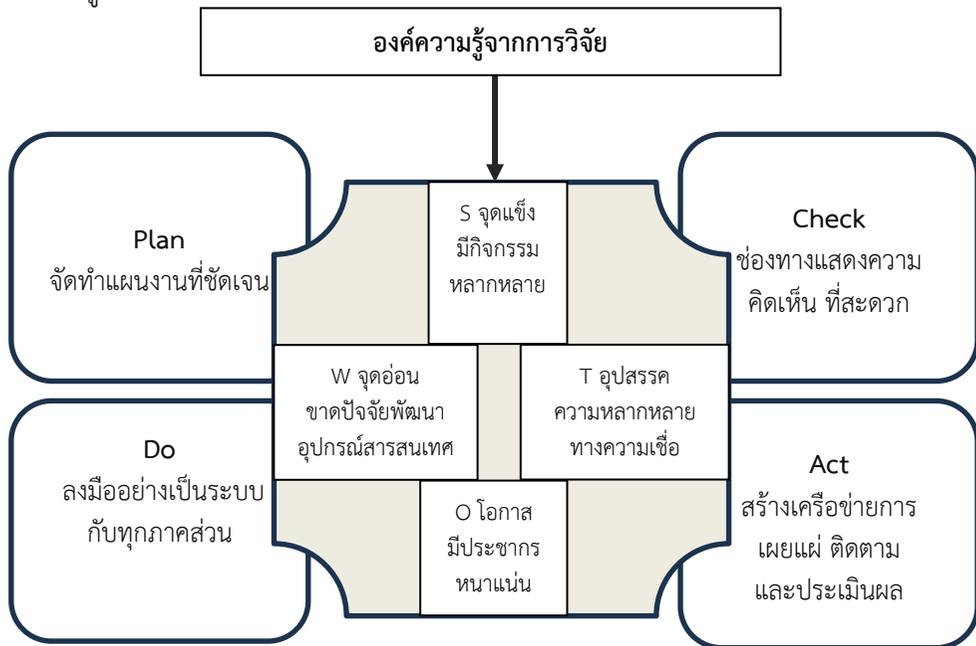
2. การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การวางแผน มีการวางแผนการเผยแพร่ศาสนาอย่างชัดเจน พร้อมด้วย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จัดอบรมปฏิบัติธรรมที่หลากหลาย และพัฒนาบุคลากรพระธรรมทูตให้มีความรู้และทักษะที่ตอบโจทย์การเผยแพร่ในยุคปัจจุบัน คือ กุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพ การลงมือปฏิบัติ มีการลงมือปฏิบัติในการเผยแพร่ศาสนาต้องดำเนินอย่างเป็นระบบและร่วมมือกับทุกภาคส่วน ใช้สื่อและวิธีที่เหมาะสมในการนำเสนอหัวข้อธรรมที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีของพระธรรมทูต เพื่อผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบ มีการตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการเผยแพร่ศาสนาเริ่มต้นจากการสำรวจความคิดเห็น ตามด้วยการวิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างละเอียดเพื่อนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า จากนั้นจึงนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางเผยแพร่โดยมีช่องทางให้แสดงความคิดเห็นที่สะดวกและเข้าถึงได้ง่าย การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม มีการปรับปรุงแก้ไขในการเผยแพร่ศาสนาประกอบด้วย การปรับแผนการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูต สร้างเครือข่ายการเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามผลอย่างใกล้ชิดเพื่อประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กุลยาณธมโม) (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญผลิตสื่อธรรมะ ใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี สามารถจัดรายการวิทยุได้ สามารถสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ได้ดี ด้านสาร มีความหลากหลายอยู่ในรูปหนังสือธรรมะ สิ่งพิมพ์ออนไลน์ เช่น ภาพหรือจดหมายข่าว เสียงบรรยายธรรม และวีดิทัศน์ธรรมะ ด้านช่องทางการสื่อสาร มีช่องทางที่หลากหลาย มีเว็บไซต์ของวัด ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น

Facebook YouTube วิชยูออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ วารสารและหนังสือ ผู้รับสาร ได้รับความปรับพื้นฐาน ได้รับการประเมินก่อนและหลัง กำหนดกลุ่มผู้รับสาร สามารถนำธรรมะไปปรับใช้ประโยชน์ได้ และมีความศรัทธา

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

รูปแบบสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา (SWOT) พบว่า จุดแข็ง ของพระธรรมทูตในนครราชสีมา คือ มีเครือข่ายที่เข้มแข็ง การใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัย และการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชนซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรชาวพุทธจำนวนมากซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ขณะที่จุดอ่อน ประกอบด้วย การใช้รูปแบบการเผยแผ่แบบดั้งเดิม การนำเสนอที่ไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ความไม่พร้อมของพระธรรมทูต และขาดประสบการณ์ โอกาส ในการเผยแผ่มีมาก เนื่องจากประชาชนมีแนวโน้มหันมาสนใจพระพุทธศาสนา มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัย และมีศาสนสถานจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม อุปสรรค ที่ต้องรับมือ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รวดเร็ว ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย ความไม่พร้อมของบางพระธรรมทูต และปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาสภาพทั่วไปจึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ใช้หลักการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ของเดมมิ่ง (Deming, 1995) คือ การวางแผน (Plan-P) การจัดอบรมพระธรรมทูตเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะการเผยแผ่ การปรับรูปแบบการเผยแผ่ให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลง และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การปฏิบัติตามแผน (Do-D) พระธรรมทูตฝึกฝนหลักธรรมอย่างจริงจัง การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อทันสมัย และกิจกรรมหลากหลาย และการร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการเผยแผ่ การตรวจสอบ (Check-C) วัดประสิทธิภาพการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ตรวจสอบความถูกต้องและความต่อเนื่องของการเผยแผ่ และวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม การปรับปรุงและดำเนินการให้เหมาะสม (Action-A) ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาทักษะการเผยแผ่ สร้างความตระหนักรู้ในชุมชน และจัดการปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดหลักสูตรฝึกอบรมที่หลากหลายให้กับพระธรรมทูตในนครราชสีมา ครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรระยะสั้นถึงระยะยาวและหลักสูตรออนไลน์ พร้อมการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง
2. สร้างโครงสร้างพัฒนาสมรรถนะพระธรรมทูต โดยมีศูนย์อบรมและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3. ดำเนินโครงการพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคลของพระธรรมทูต เช่น การส่งเสริมความเอื้อเฟื้อและความเห็นคุณค่าต่อสังคม ทำให้พระธรรมทูตมีคุณลักษณะที่ดี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเผยแผ่ศาสนาให้พระธรรมทูต โดยเน้นการสัมมนาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเพิ่มความรู้ในหลักธรรม
2. จัดโครงการและกิจกรรมที่เน้นปฏิบัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านการแสดงหนังสือธรรมะ และประชุมวิจัยทางศาสนา

3. ใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อเผยแผ่ศาสนา ได้แก่ การสร้างเว็บไซต์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และกลุ่มพระธรรมทูตในโซเชียลมีเดีย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในนครราชสีมาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประเมินความรู้ความเข้าใจและความสนใจของพวกเขาในกิจกรรมทางศาสนา

2. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ นอกจากนครราชสีมาเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและความสนใจของประชาชนในวงกว้าง

3. ใช้วิธีการวิจัยหลากหลาย เช่น สำรวจความคิดเห็น สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีมุมมองหลายด้าน

เอกสารอ้างอิง

นิพนธ์ทิพย์ ศรีนิมิต และพระครูพิสิฐ ปุญญากร. (2558). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิสุทธิ บุญติดัด (พ่อท่านนวล ปรีสุทโธ). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 2(2), 67-78.

บุญเหลือ อภิณฺจโน. (2560). ศึกษาแนวทางการเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท อำเภอพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. *วารสารธำตุพนมปริทรรศน์*, 1(2). 111-120.

พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงษ์ ญาณธโร). (2561). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลยาณธโม). (2564). *การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระภมร ฐิริปัญญา และพระปลัดอร่าม เรนโท. (2566). การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 8(2), 321-334.

พระมหาชาญชัย ขวนชโย. (2565). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายบาวาเรียยุคดิจิทัล ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 3(2), 39-51.

- พระมหาสุเทพ สุฑฺฒโน. (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 6(3), 1363-1378.
- พระศรีรัชชมงคลบัณฑิต (อรุณ พุทธิสารโร) และคณะ. (2565). พฤติกรรมการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนไทย. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 82-96.
- พระสมหวัง ผลญาโณ. (2561). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาเขตพื้นที่ อำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(2), 94-105.
- วนิดา ชูลีกาวิทย์ และคณะ. (2566). พลวัตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร ธรรมเพื่อชีวิต*, 29(2), 59-72.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2552). *การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: บริษัท จี. พี. ไฮเบอร์พรีนธ์ จำกัด.
- Deming, E. W. (1995). *Out of the Crisis*. USA: The Massachusetts Institute of Technology Center for Advanced Engineering Study.